

Vergaderjaar 2025–2026

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 1400

BRIEF VAN HET PRESIDIUM

Aan de Leden

Den Haag, 24 september 2025

Het presidium legt hierbij aan u voor een voorstel van de vaste commissie voor Digitale Zaken d.d. 10 september 2025 om een onderzoek te laten verrichten door het Rathenau Instituut naar Algoritmen en inmenging. De brief van 10 september 2025 en het daarin nader uitgewerkte voorstel treft u als bijlage bij deze brief aan.

Het presidium stelt u voor om met dit voorstel in te stemmen.

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
M. Bosman

Den Haag, 10 september 2025

Geachte leden van het presidium,

Namens de leden van de vaste commissie voor Digitale Zaken verzoek ik u aan de Kamer voor te stellen¹ om het Rathenau Instituut te verzoeken een onderzoek te verrichten naar Algoritmen en inmenging. Zie de bijlage voor de onderzoeksvragen. Het onderzoek valt onder een van de thema's van de kennisagenda van de commissie Digitale Zaken (De rol van grote online platforms in de (statelijke) inmenging in verkiezingsprocessen).

Ik wil u vragen te bevorderen dat de Kamer hierover zo spoedig mogelijk een beslissing neemt.

Hoogachtend,

De voorzitter van de commissie,
Wingelaar

De griffier van de vaste commissie,
Boeve

¹ Conform besluitvorming in de procedurevergadering van de vaste commissie voor de Digitale Zaken d.d. 10 september 2025.

Aanleiding

Socialemediaplatformen zijn inmiddels belangrijk terrein voor het publieke debat. Burgers kunnen zich uiten, in gesprek gaan met en elkaar en kunnen er tot oordeelsvorming komen over politieke-maatschappelijk kwesties. Socialmediabedrijven zijn de ontwerpers en beheerders van deze platformen en hebben hierdoor invloed op de politiek-maatschappelijk oordeelsvorming van veel burgers. Socialemedia spelen daarmee een steeds belangrijker rol in het democratische proces.²

Dat brengt ook risico's op misbruik met zich mee. In het verleden is geconstateerd door de Europese Unie dat kwaadwillende partijen middels online platformen pogingen hebben ondernomen om specifieke berichten zichtbaarder te maken met als doel het creëren van maatschappelijke onrust of het beïnvloeden van het verloop van verkiezingen.³ Een voorbeeld hiervan is de ongeldig verklaarde verkiezingsronde tijdens de presidentsverkiezingen in Roemenië van 2024. Het Roemeense Constitutioneel Hof (de hoogste rechtelijk macht van het land) oordeelde dat onder andere een onlinecampagne op TikTok voor een dusdanige verstoring zorgde, dat een verkiezingsronde van de presidentsverkiezingen van 2024 geheel over moest worden gedaan.⁴

In het licht van onder meer het nieuws uit Roemenië, verzoekt de vaste commissie voor Digitale Zaken (DiZa) aan het Rathenau Instituut om een rapport te schrijven over de relatie tussen aanbevelingsalgoritmen van grote socialemediaplatformen en inmenging.

Afbakening

Pogingen tot inmenging in binnenlandse politiek kunnen gedurende het hele jaar plaatsvinden. Met de aankomende verkiezingen van oktober 2025 en maart 2026 is inmenging in het verloop van de verkiezingen urgent. Voor dit onderzoek wordt daarom gekozen om het onderwerp, inmenging middels aanbevelingsalgoritmen, af te bakenen door het onderzoek toe te spitsen op inmenging middels aanbevelingsalgoritmen in het verloop van verkiezingen.

De verkiezingsperiode is een aanleiding voor veel burgers om zich te verdiepen in maatschappelijk-politieke kwesties. In ieder geval een deel van de kiezers zal zich hiervoor onder andere richten op socialemediaplatformen. Dit kan voor individuen of organisaties een gelegenheid zijn om met inmenging via socialemediaplatformen een poging te doen de oordeelsvorming van burgers en het verloop van verkiezingen te beïnvloeden. De verwachting is dat de focus op inmenging tijdens verkiezingen ook inzichten oplevert over inmenging tijdens andere binnenlandse aangelegenheden.

Door de focus op de rol van algoritmen aanbevelingsalgoritmen van grote socialemediaplatformen draagt dit onderzoek bij aan de bredere politieke discussie die over dit onderwerp wordt gevoerd.

² Seipp et al., «Dealing with Opinion Power in the Platform World,» September 14, 2023.

³ Karásková, Běrzina-čerenkova, and Němečková, «Foreign Electoral Interference Affecting EU Democratic Processes,» November 2023.

⁴ «Roemeense veiligheidsraad,» December 4, 2024.

Doelstelling

Gezien de risico's van inmenging is het belangrijk om goed in beeld te hebben hoe algoritmische beïnvloeding werkt en hoe actoren de structuren van platforms kunnen misbruiken. Met kennis over de werking van aanbevelingsalgoritmen en over mogelijkheden voor inmenging van actoren tijdens een verkiezingsproces, kan het kabinet beter zicht krijgen op het verloop van verkiezingen.

De opbrengsten uit het onderzoek kunnen door de commissie DiZa gedeeld worden met verschillende andere Kamercommissies. De verwachting is dat deze commissies op ook hun beleidsterrein te maken krijgen met online beïnvloeding in politiek-maatschappelijke kwesties. De commissie DiZa wil hiermee een bijdrage leveren aan het vergroten van de kennis op verschillende beleidsterreinen en zo invulling geven aan haar horizontale taak.

Hoofd- en deelvragen

De commissie verzoekt het Rathenau Instituut om antwoord te geven op de volgende hoofd- en deelvragen.

Hoofdvraag:

Welke rol spelen aanbevelingsalgoritmen op grote socialemediaplatformen bij inmenging in het verloop van verkiezingen?

Deelvragen:

1. Hoe werken aanbevelingsalgoritmen van grote socialemediaplatformen?
2. Hoe kunnen aanbevelingsalgoritmen gebruikt worden om politieke kandidaten of politiek maatschappelijke issues zichtbaarder te maken?
3. Wat gebeurt er al aan wet- en regelgeving om inmenging via aanbevelingsalgoritmen te voorkomen? En wat is er nog nodig?

Uitwerking en methode

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen zal het Rathenau Instituut zich baseren op literatuuronderzoek en aanvullende interviews houden met experts. Zij denken hierbij aan experts op het gebied van massamedia, aanbevelingsalgoritmen, (online) politieke campagnes, wet- en regelgeving rondom politieke campagnes en inmenging.

Gewenste opbrengst

De commissie verzoekt het Rathenau Instituut een kort rapport op te leveren met daarin de beantwoording van de onderzoeksvragen. Gewenste oplevering van het rapport is voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen in 2026. Verzoek is om in het eindrapport ook een managementsamenvatting op te nemen.

Bereidheid en kosten

Het Rathenau Instituut heeft aangegeven dat het onderwerp van dit onderzoek goed aansluit bij haar werkprogramma, kennis en expertise. Betrokken onderzoekers hebben recent gepubliceerd over de ontwerpkeuzes van grote socialemedia platformen en de maatschappelijke impact

van de verspreiding van misinformatie.⁵ Ook is recent een onderzoeksproject gestart waarin de rol van aanbevelingsalgoritmen in het verloop van verkiezingen in Nederland centraal staat. Het onderzoek voor de commissie kan onderdeel zijn van dit overkoepelende project. Gedurende het overkoepelende project publiceert het Rathenau verschillende artikelen op de website van het instituut over vaak gestelde vragen. Die publicaties staan los van het voorliggende onderzoek op verzoek van de Kamer.

Gezien de synergie tussen het werkprogramma van het Rathenau Instituut en dit verzoek, kunnen zij het onderzoek «om niet» uitvoeren. Het Rathenau Instituut bepaalt haar eigen werkprogramma, maar reserveert ruimte in haar capaciteit om flexibel in te spelen op vragen vanuit het parlement. Of het Rathenau Instituut een onderzoek kan uitvoeren wordt bepaald aan de hand van drie criteria. Past het onderzoek binnen 1) de wettelijke taak; 2) het werkprogramma; 3) de capaciteit. Het onderzoek naar algoritmen en inmenging voldoet aan deze criteria en kan daarom uitgevoerd worden zonder dat hier kosten voor in rekening worden gebracht.

⁵ Rathenau Instituut, «Online Vertrouwen – Literatuurstudie over Wat Misinformatie Op Sociale Media Doet Met Vertrouwen in de Wetenschap,» April 29, 2025; Rathenau Instituut, «Inclusief online. Naar een ontwerp van apps en omgevingen waar mensen vrij en veilig kunnen zijn,» 2025.